

Слово «Економіка» походить від грецького слова **οἰκονομία**, де "οἶκος" означає дім, господарство, а "νόμος" - закон, правило. В буквальному перекладі – це мистецтво ведення домашнього господарства. В сучасному розумінні - це народне господарство країни (або його частина), яка включає відповідні галузі та види виробництва. Існують такі поняття, як економіка країни, регіону, області, галузі.

То що ж таке економіка?

Відповісти на це запитання можна лише тоді, коли ми усвідомимо, що потреби, що виникають у господарському житті, є результатом взаємодії людини з природою. Припустімо, група людей через якісь причини (екологічну катастрофу чи спустошливу війну) змушена переїхати на нові незаселені землі, які відмежовані від людського оточення. Зрозуміло, що першими кроками їхньої діяльності мають бути: задоволення своїх повсякденних потреб, без яких життя неможливе. До них передусім належать їжа, одяг, житло. Для того щоб їх мати, треба обробляти землю, рубати ліс, розводити домашню худобу, займатися певними ремеслами.

Проте ми знаємо, що ці люди раніше жили в умовах певної цивілізації. Отже, у них є потреби в освіті, релігії, розвагах тощо. Для задоволення їх слід будувати школи, заклади культури, охорони здоров'я, культові та спортивні споруди тощо. Інакше кажучи, для задоволення первинних потреб спільності людей, що осіла на новому місці, потрібна певна господарська діяльність, яка і відображує сутність економіки.

Господарська діяльність за своїм змістом складна і багатоманітна. Землероб оре землю, сіє зерно, збирає врожай; скотар вирощує худобу, пасе її, отримує певні продукти скотарства; кравець міряє і ріже сукно, шиє одяг; будівельник зводить стіни, ставить вікна і двері, фарбує, робить опалення. Проте цими технічними операціями економічна діяльність не вичерпується. У ній є і соціальні явища, а саме: землеробу, скотарю, кравцю, будівельнику необхідні різноманітні інструменти, сировина, паливо тощо, за допомогою яких вони, з одного боку, здійснюють свою діяльність, а з іншого — всім їм як живим істотам потрібні одяг, житло, їжа. Для цього вони обмінюються результатами своєї діяльності між собою, розподіляючи тим самим створені блага, і тільки після цього споживають

їх. Такі відносини називаються економічними і становлять важливу складову економіки.

Економіка є сферою життя суспільства, яка охоплює виробництво благ, обмін ними, розподіл і споживання їх. При цьому обов'язково треба враховувати, по-перше, що економіка не може бути реальною без людей. По-друге, це не тільки і не просто люди, а й продукти їхніх думок (наука, технологія). Невід'ємною складовою економіки є природне середовище, на яке впливають і пристосовують для своїх потреб люди.

Перелічені вище процеси виробництво, обмін, розподіл та споживання є фазами економічного циклу відтворення.

Виробництво – це спосіб поєднання виробничих ресурсів – землі, праці, капіталу (матеріальних засобів виробництва) та ін. — та їх узгодженого, цілеспрямованого використання; це – спосіб поєднання різних сфер і галузей, видів виробництва, що ґрунтується на суспільному поділі праці.

Обмін – відносини, завдяки яким речі та послуги рухаються від виробників до споживачів. Цей рух здійснюється за допомогою грошей, його обслуговують різноманітні установи торгівлі, транспорту, банки, страхові та рекламні компанії тощо.

Розподіл – це формування доходів: підприємця чи робітника, службовця чи власника земельної ділянки, банкіра чи держави.

Споживання – використання доходів і реалізація тих корисностей, що мають речі та послуги.

Натуральне господарство - примітивний тип господарювання, при якому виробництво спрямовано лише на задоволення власних потреб (не на продаж). Все необхідне виробляється всередині господарства, при цьому не виникає потреба в ринку.

Головними рисами натурального господарства є:

- нерозвиненість суспільного поділу праці,
- ізоляваність від зовнішнього світу;
- самозабезпеченість засобами виробництва і робочою силою,

- можливість задоволення всіх або майже всіх потреб за рахунок власних ресурсів.

Розвиток продуктивних сил суспільства і суспільного поділу праці об'єктивно готують умови для зміни натурального господарства товарним, де відбувається спеціалізація виробників на виготовленні одного якого-небудь товару.

В рабовласницькому суспільстві і при феодализмі натуральне господарство залишалося панівним, незважаючи на розвиток обміну і товарно-грошових відносин. Натуральне господарство до теперішнього часу збереглося в економічно відсталих районах земної кулі (Азія, Африка, Латинська Америка), де до колонізації їх європейцями панували родоплемінні або феодальні відносини. У країнах, що звільнилися від колоніальної залежності в середині XX століття 50-60% населення було зайнято в натуральному або напівнатуральному господарстві.

У сучасній Україні натуральне господарство представлено особистими підсобними господарствами селян і садово-городніми ділянками міських жителів.

Товарне господарство - тип господарства, в якому основна частина продуктів праці виробляється не для власного споживання, а для продажу. Товарне господарство почало формуватися ще в Стародавніх Греції та Римі, стало основною формою господарювання з часів пізнього середньовіччя і остаточно утвердилось в індустріальному суспільстві.

Товарне виробництво має такі основні риси:

- **суспільний поділ праці.** В умовах товарного господарства виробництво складається з різномірних і відокремлених господарських одиниць. Кожна з них спеціалізується на виробництві певного продукту, так, промисловість розпадається на різні галузі: текстильну, харчову, шкіряну, металургійну та ін.;
- **приватна власність на засоби виробництва.** В процесі розкладу первіснообщинного ладу виникла приватна власність

на землі та на засоби виробництва. Суспільний поділ праці створював умови для виникнення й утвердження приватної власності. Відносини приватної власності на засоби виробництва і продукцію є важливою рисою товарної форми виробництва;

- **обмін товарами** як форма економічного зв'язку між виробниками. В умовах спеціалізованого виробництва, коли кожен товаровиробник виробляє не для себе, а на ринок, і через ринок отримує все необхідне, то єдиною формою зв'язку між товаровиробниками виступає обмін товарами;
- **стихійний характер товарного господарства.** Суспільний поділ праці та приватна власність на засоби виробництва дроблять економіку на безліч відокремлених, автономних підприємств, які виробляють продукцію на ринок і які залежать від ринку; це об'єктивно породжує стихію виробництва;
- **наявність ринку**, тобто особливої сфери, в якій відбувається обмін товарів, зіткнення та узгодження інтересів виробників і споживачів товарів. Простий обмін товару на товар (Товар—Товар, або Т – Т) поступово замінюється товарним обігом, а разом з грошима з'являються ціни.